

Notitie Inpassing cultuurhistorische waarden bij herinrichting Middenweg Heerhugowaard 10-5-2022

1. Aanleiding notitie

Voor het masterplan Centrumwaard 2021-2040 is een herinrichtingsplan gemaakt voor het gebied Centrumwaard, onderverdeelt in vier delen, waarvan de Middenweg met lintbebouwing en wegprofiel deel uitmaakt. Vanuit de Middenweg is Heerhugowaard ontstaan, en kan mogelijk aanknopingspunten bieden voor het herinrichtingsplan. De aanwezige cultuurhistorische waarden worden in deze notitie verder uitgewerkt. Het gaat enkel in op de historie van de Middenweg, de andere drie delen blijven buiten beschouwing.

2. Doelstelling

Het 'Masterplan Centrumwaard 2021-2040' geeft een eerste denkrichting aan de ruimtelijke indeling van de Middenweg. Deze notitie omschrijft een korte geschiedenis, geeft een globale cultuurhistorische waarde en schetst denkrichtingen over hoe dit naar de praktijk zou kunnen worden vertaald. Vanuit gebiedsontwikkeling zijn de volgende punten besproken:

- In het verleden hebben kilpaden haaks op de Middenweg gelopen. Bieden deze aanknopingspunten?
- Zijn er historische foto's van de Middenweg? Kunnen deze worden geïntegreerd in het plan en op welke wijze?

3. Historie

3.1 Ontstaansgeschiedenis

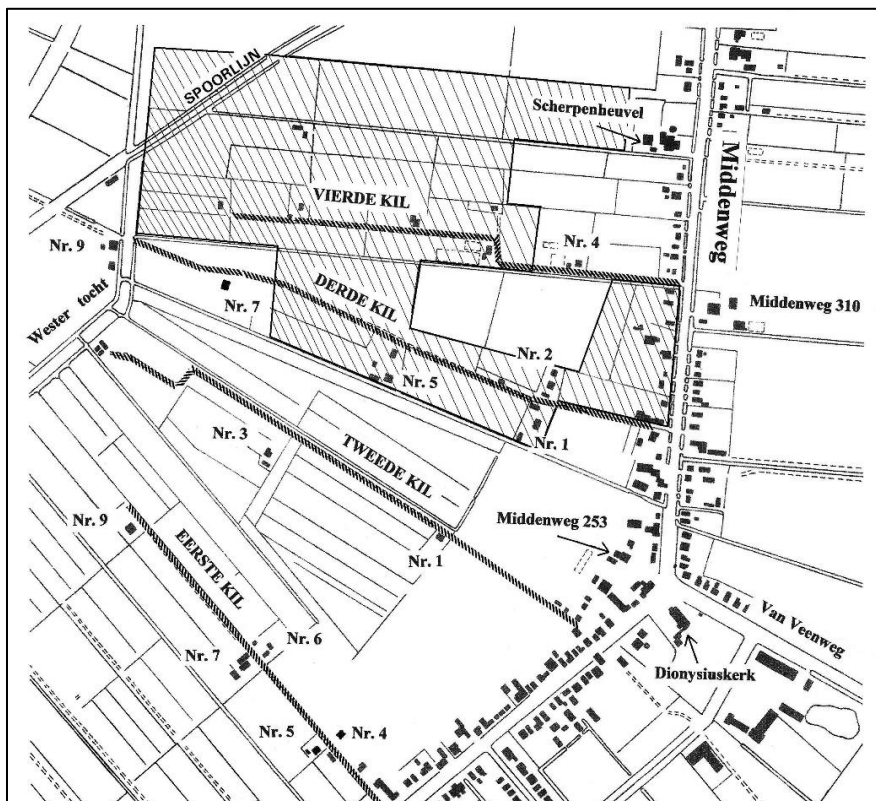
Voor de drooglegging bestond dit gebied uit een binnensee, de Zuiderwaert, en had een directe waterverbinding met de Noordzee in Den Helder. In 1630 werd gestart met het inpolderen van de polder Heer Huigen Waert, na de drooglegging van de Beemster (1612) en als laatste De Schermer (1635). Zoals te zien op afbeelding 1 kreeg deze polder een aantal doorgangswegen, met de Middenweg als belangrijkste verbindingsweg. De bebouwing ontstond al snel, en de kaart uit 1688 geeft dat weer. De kenmerkende knik in de Middenweg had een reden: dit maakte een meest directe verbinding met Alkmaar mogelijk.

Afb. 1 : Op de Kaart van Uitwaterende Sluizen uit 1681 is de polderaanleg met wegenstructuur en eerste bebouwing goed zichtbaar. De kaart is op het oosten georiënteerd, waardoor het noorden links ligt.

3.2 Kilpaden

Naar de kilpaden is onderzoek gedaan door dhr. H. Komen, waarop deze tekst is gebaseerd. Het gebied van de Heerhugowaard werd opgedeeld in elf verschillende polders en werd omringt door een ringdijk. Reden voor deze opdeling lag in het feit dat het waterpeil in de polder nogal verschilde. Het gebied ten westen van de Middenweg, van de huidige Stationsweg tot de rotonde bij de Westertangent, werd de Kilpolder genoemd. Een land dat hoger gelegen lag ten opzichte van het omliggende land werd kil genoemd. In de kilpolder werden kilpaden aangelegd. Aan deze kilpaden werden boerderijen gebouwd. Deze boerderijen zijn allen gesloopt tijdens de bouwopgave in de jaren 60. De aansluiting van kilpaden naar Middenweg zijn in opzet nog wel zichtbaar in het stratenpatroon (zie afbeelding 2). De Cromhoutstraat markeert de eerste kil, de Van Loonstraat de tweede kil, ongeveer bij de Van Foreeststraat de derde kil en de vierde kil ongeveer aan de Nuyenburglaan. De eerste en tweede kil zijn het best herleidbaar in het huidige stratenpatroon.

Afb. 2 : Vier kilpaden westelijk gelegen van de Middenweg.

3.3 Historische context Middenweg

Door de slechte vruchtbaarheid en slecht te controleren waterstanden was er in de 18de eeuw weinig bewoning in het gebied. Omdat de agrarische opbrengsten laag waren, werd de Heerhugowaardpolder ook wel armenpolder genoemd. Pas na de komst van een stoomgemaal werd het gebied beter controleerbaar en dus bruikbaar voor agrarische toepassing zoals tuinbouw. De bebouwing in de periode tussen 1850 en 1945 nam toe. Er ontstonden nieuwe woningtypen zoals de tuinderswoning (Middenweg 33) en de rentenierswoning (Middenweg 271).

In de 19de eeuw had de Middenweg een landelijk karakter. De weg was aan één zijde voorzien van een wegsloot, met bruggen naar de panden. Het had een groene opzet met bomenrijen langs de weg. Rond 1900 ontstond aan de Middenweg een wat duidelijker centrumlocatie, met kerk, raadhuis en winkels en woningen. Pas na 1960 maakt Heerhugowaard een grote groei door. Dit gaat gepaard grote stedenbouwkundige vernieuwing en sloop van diverse historische panden.

Afb. 3 : het voormalige armenhuis uit 1912 aan de Middenweg 200.

Afb. 4 : foto uit 1920 gemaakt op de hoek Middenweg/Van Veenweg. Opvallend is het pand met puntdak, wat als uitrijstal voor paarden diende. Deze konden geparkeerd worden bij bezoek aan het café/herberg. De bebouwing is inmiddels gesloopt.

Afb. 5 : ingekleurde foto uit 1910 van de voormalige Dionysuskerk op de hoek van de Middenweg/Van Veenweg. Deze heeft plaatsgemaakt voor de Dionysuskerk uit de jaren 60. Opvallend is hierbij de bomenrij.

Afb. 6 : foto uit 1961 van het voormalige gemeentehuis uit 1835. Deze foto is gemaakt voor de grote uitbreidingsplannen van 1966, en geeft daarmee de oorspronkelijke klinkerbestrating weer.

3.4 Denkrichting vanuit cultuurhistorie

Het vooroorlogse Heerhugowaard had duidelijk een landelijk karakter. Beperkte bebouwing, weinig verkeer en nadruk op vervoer via water en paard. Zoals eerder genoemd verandert dit na 1960. Oorspronkelijke kwaliteiten als de groene opzet van de straat en de slootaanleg zijn in de jaren verdwenen. De verstening (waaronder de asfalt weg), plaatselijk dichte bebouwing en parkeerplaatsen zorgt voor een verstoring van de nog aanwezige historische bebouwing.

Bij de herinrichting van de Middenweg kan met het oog op cultuurhistorie worden gedacht aan:

- Opgeven van parkeervlakken voor historisch waardevolle panden (zie afbeelding 6), zodat deze beter zichtbaar blijven;
- Aanbrengen van bomenrijen;
- Aanbrengen van een (verwijzing naar) een wegsloot;
- Aanbrengen van klinkerbestrating;
- Plaatsen van een informatiebord (afbeeldingen 3 en 4 zijn hiervoor geschikt). Afbeelding 3 is met name interessant vanwege het feit dat het voormalige armenhuis nog aanwezig is.

Afb. 7 : foto gemaakt richting hoek Middenweg/Van Veenweg. De bebouwing op vrije kavels, geeft openheid in straatbeeld. Dit refereert aan de historische opzet.

Afb. 8 de oude rentenierwoning aan de Middenweg 271. Vlaggen en parkeerplaatsen voor het pand verstoren het beeld.